

Bc. Martin Janků

Hybridizace al-Ká'idy v severní Africe a její implikace pro Evropu

**VOJENSKÉ
UMĚNÍ**

Cílem článku je poukázat na problematiku tzv. hybridizace v případě organizace „Al-Ká'ida v islámském Maghrebu“ (AQIM) s ohledem na možné bezpečnostní implikace pro Evropu. Proces vzájemného prolínání a působení více druhů nestátních aktérů využívajících násilí lze dle autora identifikovat jak v napojení na pašerácké kriminální skupiny v pásmu Sahelu, tak na základě obvyklého modu operandi při únosech, které se staly jedním z hlavních zdrojů finančních příjmů skupiny. Ačkoliv je hrozba útoku AQIM v Evropě v dohledné době minimální díky sérii úspěšných zákroků evropských bezpečnostních složek, konvergence se skupinami organizovaného zločinu může v dlouhodobém horizontu skupině výrazně dopomoci ke znovuobnovení evropské operační sítě své předchůdkyně GSPC. [1]

Úvod

Vývoj v oblasti mezinárodních vztahů po konci studené války poukazuje na stále rostoucí relevanci nestátních aktérů, a to jak nadnárodních firem či zájmových hnutí, tak i těch, kteří k dosažení svých cílů využívají násilí. Za hlavní trendy lze dlouhodobě označit jejich transnacionalizaci, a zároveň přechod z dříve spíše hierarchických struktur na síťové a neformální typy struktur, často vytvořených účelově a podle potřeb dané organizace. Současně s tím tato decentralizace umožňuje kombinovat jak různé druhy struktur, tak i různé druhy aktérů, přičemž právě tento proces je možné nazývat hybridizací nestátních aktérů.

Historicky je hybridizace poměrně dobře dokumentována na příkladech spolupráce terorismu, resp. povstalectví a organizovaného zločinu. Na jedné straně motivace zisku a získání obchodního partnera, na straně druhé snaha o zajištění a případné rozšíření operačních schopností, finančních zdrojů, dodávek materiálu a zbraní bývá často uváděným začátkem vzniku vazeb mezi oběma skupinami aktérů. Jak příklady kolumbijské FARC nebo filipínské ASG [2] dokazují, tato spolupráce může vést až k opuštění či záměně politických cílů za ekonomické, a tudíž de facto transformaci aktéra.

Současný vývoj al-Ká'idy v severní Africe (AQIM), [3] organizace vzniklé v roce 2007 přejmenováním tehdejší GSPC, je spojený s regionální expanzí do pásma Sahelu, oblasti s intenzivními pašeráckými aktivitami zahrnující drogy, cigarety a ilegální migraci. Naznačuje, že AQIM, případně část jejich lokálních odnoží, může poměrně snadno na těchto kriminálních aktivitách participovat. V současnosti probíhá zvýšený transport jihoamerického kokainu přes západní a severní Afriku do Evropy, a tak se množí obavy o zapojení této organizace do ochrany pašeráckých stezek a konvojí, případně vytvoření vlastní organizace dopravy. Kromě účasti na pašeráckých aktivitách je nutné zmínit i otázku únosů jako specifické taktiky využívané touto skupinou, jež mnohdy spojují finanční a politickou, resp. ideologickou motivaci.

Angažovanost či přímé využívání kriminálních aktivit k zajištění financování není z hlediska GSPC/AQIM nikterak novým fenoménem. GSPC k tomuto účelu poměrně

často používala vydírání, selektivní únosy podnikatelů za účelem výkupného, anebo zavádění určité formy zdanění (taxace), jako například vybírání poplatků od farmářů v provincii Kablie. V neposlední řadě, poměrně bohatým zdrojem financí byly jak severoafrické diaspory v Evropě, zejména Španělsku, Francii, Itálii a Belgii, tak vlastní kriminální aktivity: krádeže vozidel či padělání bankovních karet páchané podpůrnými buňkami. I když byla většina těchto sítí v Evropě rozkryta intenzivní činností bezpečnostních složek v letech 2004–2007, napojení a spolupráce s kriminálními organizacemi může vést jak k obnově operativní činnosti AQIM v Evropě a zajištění financování na straně jedné, tak v důsledku i k rozpadu či vnitřní fragmentaci skupiny na straně druhé tak, jak se jednotlivé celky budou orientovat více ideologicky anebo ekonomicky. Právě odpověď na tuto otázku je cílem následujícího textu, řešící případ al-Ká'idy (AQ) v severní Africe, z hlediska hybridizace nestátních aktérů využívajících násilí.

1. Hybridizace nestátních aktérů využívajících násilí aneb konceptuální pojetí hybridních organizací

„Hybridní nestátní aktér“ využívající násilí je relativně nově používaným pojmem zejména v domácí odborné literatuře (Zelinka 2009, Janků-Zelinka 2009), ačkoliv zahraničními výzkumníky bývá hybridní typ organizace využíván zhruba od přelomu století (např. Shelley-Piccarrelli 2002, Williams 2001, Ronfeldt, 1996). Termín byl zpočátku užíván jednak pro označení organizací vzniklých na základě specifického spojení organizovaného zločinu a terorismu (Makarenko 2004, Shelley-Piccarrelli 2002), dále jako specifické spojení státních a nestátních organizací (Baylis-Smith, 1999: 306), a v neposlední řadě také často po linii organizační, kdy se poukazuje na míšení síťové a hierarchické struktury na příkladech kmenů v Afghánistánu (Bunker, ed., 2003).

Komplexnost a spektrum možné spolupráce, stejně jako dále trvající zejména konceptuální potíže s výzkumem organizací typu kolumbijské FARC, filipínské ASG, anebo v současnosti i mexických Los Zetas [4] ukazují, že termínem *hybrid*, a zvláště pak procesem *hybridizace* může být ovlivněno více typů nestátních aktérů než pouze organizovaný zločin a terorismus.

Kategorie „nestátních aktérů využívajících násilí“ lze poměrně vágně a obecně charakterizovat jako ty aktéry, kteří jako prostředek k dosažení svých cílů využívají více či méně násilí. Tato kategorie obsahuje vnitřně poměrně heterogenní skupinu aktérů, od organizovaného zločinu přes terorismus a povstalectví až k *warlordismu* a dalším specifickým typům. Zároveň lze však z této kategorie vyjmout soukromé vojenské společnosti (PMCs), které sice využívají násilí, nicméně s předpokladem jeho užití v souladu se zákonem, a tedy legální cestou. Nicméně „žoldácké společnosti“, často uváděné jako **ilegální PMCs**, do této skupiny zahrnout lze, avšak pouze jako určitou obdobu milic. [5]

Typologicky se jako jeden z prvních akademiků pokusil nestátní aktéry využívající násilí kategorizovat německý politolog Stefan Mair (2003). Mair identifikoval čtyři druhy ideálních typů aktérů, a sice: organizovaný zločin, terorismus, *warlordismus* a povstalectví (rebelství). Základním vodítkem pro tuto klasifikaci byla otázka sledovaných cílů, selektivita cílů, proti nimž je směřováno násilí, rozměr působení, a v neposlední řadě také vztah/vztahy se státem.

Mair tak došel k závěru, že ekonomické zájmy jsou typické pro *warlordy* a organizovaný zločin, zatímco povstaleckým a teroristickým skupinám přiřazuje a priori

politicko-ideologické motivy. V oblasti objektu násilí resp. selektivnosti cíle Mair uznává, že zatímco povstalci a organizovaný zločin útočí především na složky a představitele státu s vysokým stupněm selektivity, pro terorismus a warlordy jsou cílem útoků, i když nepřímým, hlavně civilisté. (Mair 2003: 12)

Z hlediska telurického charakteru [6] mají povstalci a warlordi společný zájem na kontrole určitého území, a zároveň s tím i určitou míru *vigilantismu*, [7] zatímco teroristé a organizovaný zločin nejsou vázáni geograficky a snaží se spíše o decentralizaci a provádění operací v globálním rozměru. O vztahu se státem pak tvrdí, že teroristé a povstalci usilují o odstranění státní moci a její nahrazení, warlord se snaží vystupovat pragmaticky a koexistovat, organizovaný zločin pak státní moc využít ve svůj prospěch. (Mair 2003: 12, Sullivan 2005: 74, Williams 2008: 6-9, Janků 2010)

Podobně k typologii nestátních aktérů využívajících násilí přistupuje i Phil Williams (2008), který však jednak rozšiřuje vymezení přidáním počtu dimenzí, dále rozlišuje i více druhů aktérů. Williams na základě dimenzí – jako motivace a účel, síla a rozsah, zdroje a financování, struktura, úloha násilí, vztah mezi aktérem a státem, funkce aktéra ve vztahu ke svým členům a stupeň lidové podpory – dochází ke stejným čtyřem aktérům jako Mair, nicméně dodává vzbouřenectví, zejména na základě strukturálních rozdílů ve srovnání s povstalectvím a terorismem. (Williams 2008)

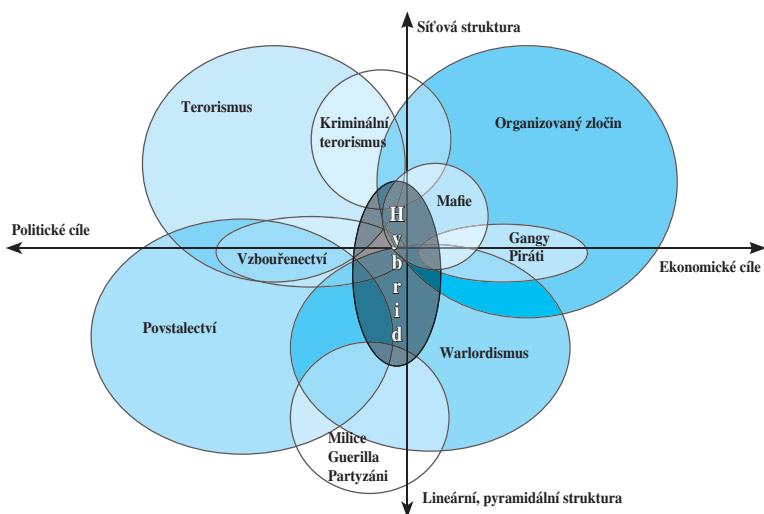
Mairova typologie poskytuje poměrně dobrý základ pro orientaci v rámci spektra nestátních aktérů využívajících násilí. Bude-li vzata v úvahu jeho typologie, pak je nutné ostatní aktéry, jako mafie, kriminální terorismus, milice, ale i pirátství nebo pouliční gangy a v neposlední řadě i zmíněné vzbouřenectví, vnímat jako spíše hraniční typy, případně specifické kombinace těchto základních druhů, a to ve zmíněných dimenzích, jak ukazuje tabulka. [8]

Tab.: Atributy jednotlivých typů nestátních aktérů využívajících násilí

Typ aktéra	Dimenze									
	Cíl/motiv		Struktura		Působení		Vztah se státem		Financování	
	Politické	Ekonomické	Síťová, flexibilní	Pyramidální, hierarchická	Transnacionální	Lokální	Náhrada	Pragmatický	Vlastní	Jiné zdroje
Org. zločin		x	x		x			x	x	
Terorismus	x		x		x		x			x
Povstalectví	x			x		x	x			x
Warlordismus	x	x		x		x	x	x	x	
Vzbouřenectví	x		x		x		x			x
Milice	x			x		x		x		x
Guerilla	x			x		x	x			x
Pirátství		x		x		x		x	x	
Gangy		x		x		x		x	x	
Mafie	x	x	x		x			x	x	
Kriminální terorismus		x	x		x	x		x	x	

Z textu je patrné, že nestátní aktéry je možné kromě výše uvedených dimenzí rozlišovat na základě tří hlavních znaků, resp. vlastností, a to sice *funkčních*, tzn. motivace a cílů, dále zejména podle organizačně-strukturálních, což znamená *organizační strukturu* a *rozsah působení*.

Na základě tohoto vymezení lze následně sestavit dvě hlavní osy, a sice politicko-ekonomickou osu cílů a osu struktury. Politicko-ekonomická osa zachycuje dva typy cílů patrných u těchto aktérů – ekonomické cíle, kdy se aktér zaměřuje na tvorbu zisku a k tomuto účelu využívá násilí, dále politické cíle, které zahrnují požadavky na určitou politickou (i náboženskou) změnu. Druhá osa bere v úvahu různé typy struktur, kdy jeden konec zachycuje hierarchické a pyramidální typy struktur, druhý ideální typ představuje absolutně síťové struktury. Pomocnou osu může tvořit transnacionalizace, která však může být do jisté míry ztotožněna s organizační strukturou. Celé schéma je tak možné znázornit jako na obr. 1.

Obr. 1

Z obrázku je patrné postavení a vzájemné vymezení aktérů včetně pozice některých, čistě přechodných typů. To se týká zvláště vzbouřenečtví, pirátství, guerilly a milic, kriminálního terorismu, částečně též mafie. Pokud budou tyto aktéry chápány jako určité spojení dvou zmíněných typů, což je například u kriminálního terorismu patrné, pak je možné vyznačené osy chápat jako *osy hybridizace*.

Jinými slovy, tyto aktéry lze považovat za určité hybridy vzniklých adopcí respektive využíváním a osvojením aktivit typických pro jiný druh aktéra. To dokazuje příklad kriminálního terorismu, který je možné charakterizovat situací, kdy se skupina organizovaného zločinu uchyluje k teroristickým metodám za účelem dosažení určitých, spíše sekundárních cílů, např. tlak na vládu nebo média (Mareš, 2004). Proces vzniku hybridního aktéra prostřednictvím spolupráce mezi různými druhy aktérů je patrný z obr. 2.

1.1 Proces hybridizace a změna organizace

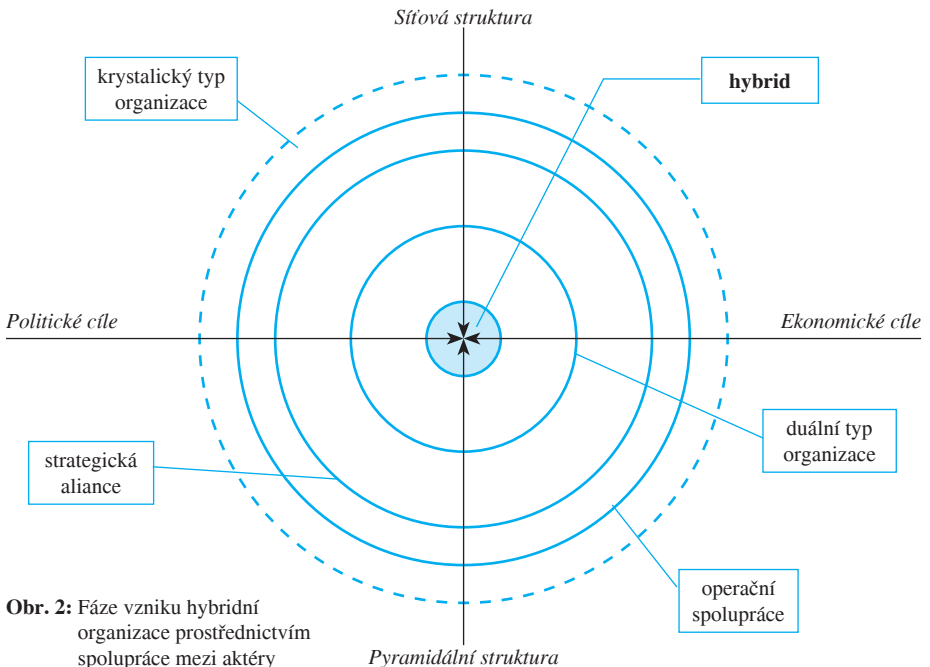
Schéma na obr. 1 ukazuje jeden z možných způsobů hybridizace. Kromě užívání aktivit je poměrně typický vznik hybridní organizace prostřednictvím splynutí dvou typů organizací, resp. aktérů.

Konceptualizace a vytvoření modelu je v tomto případě poměrně obtížné. Prvotním impulzem pro výzkum tohoto způsobu vzniku organizace byla existence latinsko-amerických skupin jako kolumbijské FARC či peruánské Světlé stezky, [9] kdy došlo poprvé k užití pojmu „narkoterorismus“, naznačujícím financování skupin participací na obchodu/pěstování drog. Ačkoliv je narkoterorismus poměrně kontroverzním termínem, dnešní FARC je známá svou vlastní výrobní i distribuční sítí.

Příklad FARC jasně ilustruje fenomén, který se rozšířil po konci studené války a úbytku státem financovaného terorismu, kdy se teroristické skupiny v zájmu zajištění operačních schopností uchýlovaly ke kriminálním aktivitám nebo spolupráci se skupinami organizovaného zločinu. Za základ procesu hybridizace lze proto uvažovat koncept vazeb mezi organizovaným zločinem a terorismem, který stanoví několik fází spolupráce, od jednorázového obchodního styku až po splynutí organizací. V tomto ohledu je nutné zmínit dva koncepty, klasifikaci vazeb od Tamary Makarenko (2002) a poměrně podobný koncept od Louise Shelley (2002). Oba koncepty sledují splyvání aktivit vyplývající z obchodní spolupráce na počátku, přes dlouhodobější operační spolupráci, následně rozvinutou ve strategickou, kdy oba aktéři intenzivně spolupracují zpravidla i ve více než jedné oblasti a dlouhodoběji.

Celkově lze tak navrhnout toto schéma pro splyvání dvou (a více) aktérů:

- operační spolupráce,
- dlouhodobý outsourcing – strategická aliance,
- konvergence a symbiotická existence – vytváření společného zájmu, společné operace vedoucí k dualitě struktur a aktivit,
- hybridní aktér vzniklý spojením dvou a více organizací, s různými strukturami a s možným navázáním na další, zpravidla subsidiární organizace. (Janků-Zelinka 2009)

Obr. 2: Fáze vzniku hybridní organizace prostřednictvím spolupráce mezi aktéry

Obecně graficky je možné znázornit celé spektrum spolupráce jako dostředivý model, což pak samozřejmě implikuje pozici hybrida uprostřed, tak jako na obr. 2. Na počátku celého procesu je tzv. *krystalický typ organizace*, tedy ideálně bez vnějších kontaktů uspořádaná skupina. V současné době je poměrně problematické najít podobně izolovanou skupinu, a to u všech typů aktérů – politicky motivovaní hledají podporu lidu a ekonomicky motivovaní hledají zákazníky.

Typický tržní systém tak ve skutečnosti vede k určité spolupráci, kterou lze na prvočátku označit jako operační, protože jejím účelem je vytvoření podpory pro operace. To zahrnuje obchody se zbraněmi a dalším materiálem, chemikáliemi, ale i pašování dokumentů. V případě warlordismu lze uvažovat i dodávky místních komodit. [6] Směna může probíhat i na základě barteru, kdy často udávaným typem je výměna drog za zbraně. Operační spolupráce se vyznačuje relativně krátkodobým charakterem, který je závislý na potřebách obou aktérů a jejich ochotě vstupovat do vztahu na základě komparativních výhod.

Vlivem dalších podmínek, jednou z nich je i geografická blízkost anebo společné operační území, může operační spolupráce přejít až ve spolupráci strategickou s jistým stupněm outsourcingu. To zahrnuje dlouhodobou spolupráci a využívání služeb aktéra i pro vlastní potřebu. Za typický příklad lze označit vztah patron-klient, kdy je poskytována ochrana „silnějším“ aktérem za úplatu anebo protislužby.

Zejména tlak ze strany bezpečnostních složek na obě struktury může vyvolat tlak na změnu vztahu. V případě jeho dalšího prohloubení dochází k vytvoření společného zájmu a poměrně časté je i personální propojení obou organizací. Spektrum spolupráce se obvykle orientuje na více aktivit než předchozí a dochází rovněž k formulování společného zájmu. Ačkoliv obě skupiny operují relativně autonomně, větší část operací podnikají společně či v rámci podpory jeden druhému. Příkladem mohou být útoky Talibánu či vzbouřenců na hlídky pohraniční stráže na jihu Kandaháru anebo útoky AQIM proti bezpečnostním složkám v Mali. Finálním stadiem vývoje je vytvoření hybridní organizace.

1.2 Hybridní aktér a jeho znaky

Hybridní organizace se vyznačuje hlavně svojí flexibilitou, což samozřejmě klade nároky především na zpravodajskou činnost při její eliminaci. Kombinování struktur a vytváření účelových vazeb zajišťuje organizaci jednak určité operační schopnosti, sekundárně i jejich přesun v případě ohrožení aktivit jiných částí. Tato výhoda se však stává nevýhodou z hlediska organizačních cílů, kdy některé z částí organizace, případně hnutí jako celek, může inklinovat k původně dočasným, resp. podpůrným cílům, například sledování ekonomických cílů politicky motivovanými aktéry. Nezanedbatelným prvkem je rovněž transnacionální charakter, kdy se aktér většinou snaží o *operativní činnost* ve více státech, a to jednak z důvodu rozšíření aktivit, a tím i potenciálního zisku u ekonomicky motivovaných, a dále pak z hlediska hledání bezpečných zón.

2. „Al-Ká'ida v severní Africe“ jako hybridní organizace

Současný vývoj organizace al-Ká'idy v severní Africe (AQIM) jeví znaky určité hybridizace, a to v rámci obou zmíněných způsobů. Jsou to jednak zprávy o participaci na pašeráckých kriminálních aktivitách, vlastní kriminální aktivity, a v neposlední

řadě také rostoucí využívání taktiky únosů, které mimo jisté ideologické ambice zajišťují rovněž slušný finanční příjem. V současnosti se množí zprávy o možném štěpení organizace způsobeném rostoucí rolí jižního křídla a vzájemnými spory dvou hlavních velitelů, Abú Zeida a Moktara Belmoktara. Tím se vytváří prostor pro otázku, zda-li hybridizace, pakliže v případě AQIM probíhá, nepovede nutně k ukončení teroristické činnosti či jejímu útlumu. Zodpovězení otázky je relativně složité, přičemž specifická povaha AQIM vychází již z její historie a vývoje, přičemž zejména rok 2008 lze chápat jako přelomový v dalším vývoji organizace.

2.1. Historie a vývoj GSPC/AQIM

Vývoj AQIM je historicky spjatý s rozvojem vzbuřenečství a islámského radikalismu v Alžírsku. Počátek místní radikalizace je spojen zejména s rekrutací do první války v Afghánistánu, kdy byli místní muslimové rekrutováni do výcvikových táborů v Pákistánu. V roce 1988 došlo k rozpadu jediné strany Národní osvobozené fronty (FLN) a vzniku Fronty islámského osvobození (FIS), [10] která usilovala o vytvoření islámského státu. S návratem vycvičených Alžířanů z Pákistánu, kteří získali přezdívku „afghánci“ se však část komunity radikalizovala a v roce 1992 vznikla frakce FIS zvaná Islámská ozbrojená skupina (GIA), [11] která se zaměřila především na bezpečnostní složky, úředníky a opozici včetně FIS. Podle některých odhadů zahynulo v letech 1992-1994 zhruba 100 až 200 tisíc osob, přičemž členská základna GIA dosahovala zhruba tři tisíce bojovníků. (Filiu 2009: 6)

GIA, stejně jako FIS, působila poměrně aktivně i mimo Alžírsko, především v rámci severoafrické komunity ve Francii, Španělsku a Velké Británii. Od roku 1993 byl v Londýně vydáván pod záštitou GIA časopis *Al Ansar* a v roce 1995 se GIA přihlásila k výbuchu nálože v pařížském metru. Spolu s masivní kampaní proti civilistům v Alžírsku, následným zatýkáním jak v Evropě, tak v Alžírsku, a zejména mír mezi FIS a bezpečnostními složkami v roce 1997 vyvolal frakcionalizaci GIA, která se rozpadla na jednotlivá regionální křídla. (Kirschke 2008)

Jedním z velitelů byl i Hasan Chattáb, jehož skupina byla aktivní v horské oblasti Kabílie. Na rozdíl od ostatních skupin se orientoval zejména proti opozici a vyhýbal se útokům proti civilnímu obyvatelstvu. S připojením dalších bývalých velitelů GIA jako Abdelmalek Droukdel nebo Nabil Sahrawi byla v roce 1998 založena „Salafistická skupina pro kázání a boj“ (GSPC). V následujících letech, obzvláště po zabití Sahrawiho v roce 2004, začaly být patrné rozdíly mezi Chattábem, který se snažil o udržení skupiny v Kabílii, a Droukdelem, jenž se snažil o expanzi aktivit do jiných provincií, a současně o aktivizaci komunity v Evropě, která měla přinést jak finance, tak připravit podpůrnou síť pro útoky proti cílům ve Francii a Španělsku. (Filiu 2009a, Filiu 2009b, Kirschke 2008)

2.1.1 Orientace na Irák a „globalizace“ GSPC

Válka v Iráku [12] znamenala pro GSPC pod Droukdelovým vedením poměrně vhodnou příležitost, jak zvýšit svůj rekrutační potenciál, který byl stále ve velké míře omezen na Alžírsko a odboj proti místní sekulární vládě prezidenta Abdelazíze Boutefliky. Zatímco předchozí vedení GIA/GSPC se od centrální al-Ká'idy poměrně izolovalo, Droukdel s přijetím akronymu Abú Musab Abdel Wadud vyjádřil veřejně svou podporu

Abú Músá Zarkávímu, vůdci pozdější „Al-Ká’idy v Iráku“ („Islámský stát Irák“) v roce 2004. [13] Zároveň oznámil plán vyslání severoafrických bojovníků.

Rozdíl proti podpoře první afghánské války byl v tom, že GSPC v té době disponovala vlastními výcvikovými kapacitami pro přípravu rekrutů. Ačkoliv nejsou známy přesné počty i složení dobrovolníků ze severní Afriky vycvičených GSPC, při několika sebevražedných útocích v Iráku byli zaznamenáni Alžířané, Marokánci a Tunisané. (Filiu 2009: 7)

Vazba na irácké vzbouřence, zejména místní frakci al-Ká’idy, byla relativně postižena rostoucími útoky proti místní šíitské většině v letech 2005-2007, na úkor útoků proti koalici. Tím došlo k diskreditaci al-Ká’idy jako celku a po smrti Zarkávího i k nutnému přejmenování organizace na „Islámský stát Irák“. Zároveň s tím je možné se domnívat, že potenciální přísun rekrutů pro Irák ze severní Afriky podstatně zeslábl, i přes pokračující protiamerickou propagandu. (Marrett 2008)

Propaganda je jednou z dalších aktivit, kterou GSPC poměrně rychle přizpůsobila novým možnostem. Zatímco tradičními cíli byla alžířská sekulární vláda a Francie pro svou koloniální minulost a socio-ekonomické podmínky zdejších diaspor, nově se GSPC začala orientovat na Španělsko a obzvláště USA, právě kvůli válce v Iráku. Se snahou o regionální rekrutaci byl v roce 2006 oznámen nový cíl: vytvoření a znovuoobnovení historického chalífátu *Al-Andalus*; nepřítelem proto již nebyla pouze alžířská vláda, ale i Maroko, Mali, Mauritanie, Tunisko, v neposlední řadě i Španělsko, pod jehož správou spadají ostrovy Ceuta a Melila. Podpora GSPC irácké al-Ká’idě přiblížila organizaci k centrální AQ, zejména Ajmánovi Zavahrí, muži al-Ká’idy č. 2.

Některé prameny také spekulují o jeho roli již při založení GSPC (Burke 2007: 217), většina zdrojů však uvádí, že právě změna cílů u irácké AQ znamenala navázání kontaktů na GSPC (Filiu 2009), kdy se Zavahrí snažil o podstatné rozšíření vlivu al-Ká’idy. V září 2006 v souvislosti s pátým výročním útokem na Světové obchodní centrum (WTC) Droukdel vyhlásil věrnost a osvojení globální ideologie al-Ká’idy, včetně protizápadní rétoriky. Formální změna názvu v lednu 2007 byla pouze vyvrcholením celého procesu, který však lze vnímat i poněkud pragmaticky, ve světle dalších událostí, jako odhalení sítě GSPC v Evropě, selhání regionální strategie, nedostatek financí a podpory na straně GSPC, hledání nových regionálních afiliací a zázemí pro centrální al-Ká’idu na straně druhé. (Reeve 2009, Marrett 2008)

2.1.2 Evropská síť a regionální strategie

GIA resp. GSPC udržovala poměrně funkční, v první řadě na financování zaměřenou síť ve vybraných evropských státech, kde žijí severoafrické diaspory, jako Španělsko, Francie, Belgie či Velká Británie. Většina členů těchto sítí vzešla na základě rekrutace a protifrancouzské propagandy, (Vidino 2004) část prošla vlastním procesem radikalizace a účastnila se buď výcviku v Alžírsku, nebo Afghánistánu-Pákistánu.

Jeich existenci dokládá velký počet Severoafričanů nebo přímo členů GSPC mezi zatčenými v letech 2001-2007, kdy například došlo k zadržení šesti Alžířanů, údajných členů GIA, v Madridu v roce 2001, kteří měli dohlížet na financování skupiny prostřednictvím krádeže vozidel. (Burke 2007: 219) Část těchto podpůrných skupin však byla angažována i v plánování útoků, jak dokládá příklad Abú Doha. Jako aktivista a duchovní působící v Londýně dohlížel pravděpodobně na několik podpůrných buněk, prokazatelně koordinoval výcvik a dodávky materiálu pro provedení útoku,

jako v případě tří zadržených Alžírčanů, kteří plánovali bombový útok ve Štrasburku na vánoční trhy v roce 2002. (Burke 2007: 219)

Bombový útok na vlak v Madridu dále poukazuje na několik faktů, **jak fungovala síť GSPC v Evropě**. Útok byl proveden skupinou bývalých pašeráků, kdy pouze vůdce měl v minulosti určité vazby na operativní činnost GSPC, část byla radikalizována ve vězení, a financování, které nebylo v případě tohoto útoku nijak markantní, bylo provedeno vlastními zdroji, čímž lze také vysvětlit fakt, že plánování a příprava unikly pozornosti bezpečnostních složek. Právě spojení kriminálních a extremistických elementů je typické pro podpůrnou síť, která se primárně orientuje na zajištění financování, materiální podporu a případně i rekrutaci a šíření propagandy. V neposlední řadě je nutné zmínit rovněž přesah sítě GSPC na ostatní extremistické skupiny, kdy je možné tvrdit, že část těchto operativních celků byla aktivní pro více organizací než pouze GSPC, což lze opět ilustrovat na příkladu Abú Dohy, který zajistil padělané dokumenty pro Ahmeda Ressama, jednoho z atentáčníků na WTC v roce 2001. (Burke 2007: 218-220)

Útoky v Madridu a o rok později i v Londýně upoutaly pozornost bezpečnostních složek na tyto sítě a koncem roku 2007 byla struktura GSPC poměrně silně zasažena masivním zatýkáním. (Filiu 2009, Gunaratna 2004) Zatčení několika osob po roce 2007, které se orientovaly na koordinaci financování AQIM, lze vnímat jako upuštění organizace od vedení útoků na evropské půdě. Namísto toho došlo ke zřetelnému vzrůstu počtu útoků proti západním cílům na operačním území AQIM, které se osvědčily jak ideologicky, tak v kontextu únosů, i jako vítaný zdroj finančních příjmů. (Smith 2008)

Rozkrytí evropské sítě bylo doprovázeno i postupným krachem regionální strategie AQIM. Mimo faktory uvedené výše byl alespoň z hlediska propagandy sledován i cíl sjednocení regionálně aktivních skupin, jako marocké GICM a libyjské LIFG. [14] V letech 2007-2008 však konkrétně v případě libyjské skupiny došlo k její implozi, kdy se část členů připojila k al-Ká'idě samostatně a LIFG ukončila svoji činnost. Marocká GICM, rovněž označovaná za hybridní organizaci díky svým vazbám na pašerácké skupiny, si dokázala udržet relativní autonomii a k ideologii al-Ká'idy se odmítla přihlásit. (Filiu 2009)

2.1.3 Mobilizace v Alžírsku a struktura AQIM

Se změnou názvu GSPC/AQIM se skupina snažila aktivizovat zejména na severu Alžírsko a expandovat z provincie Kabílie. Poměrně signifikantní byly v tomto ohledu dva sebevražedné atentáty provedené v Alžírsku v roce 2007 a sebevražedný pokus o atentát na kolonu alžírského prezidenta Abdelazíze Boutefliky. Rozšíření využívání improvizovaných výbušnin (IED) a stupňování útoků na bezpečnostní složky mělo za cíl jednak upozornit na činnost skupiny a dále na rozšíření jejího vlivu. Poměrně oblíbenou taktikou byly mobilní jednotky, které útočily na vybrané cíle, což vzhledem k osídlení zvláště centrálních a jižních oblastí Alžírsko poskytuje poměrně vhodné zázemí. Koncem roku 2007 došlo ke změně strategie boje proti AQIM, kdy byly zapojeny všechny bezpečnostní složky a zintenzivněna zpravodajská činnost, což postupně vedlo k jejímu izolování zpět do horských oblastí Kabílie. (Filiu 2009b)

Se změnou názvu přišla i **změna užívané strategie**. Z předchozích devíti operačních oblastí, identických s veliteli jednotlivých vojenských skupin, *katibatů*, byly vytvořeny celkem čtyři operační zóny. Tři operační zóny byly umístěny na severu Alžírsko, přičemž za těžiště organizace byla nadále považována provincie Kabílie. Specifickou pozici

měla jižní zóna, která v rámci organizace plnila spíše logistickou funkci, kdy docházelo k obchodům s materiálem, zbraněmi, ale i zdanění místních pašeráků. V současnosti je možné tvrdit, že struktura AQIM je co se vedení organizace týká poměrně hierarchická: vůdce Abdelmalek Droukdel předseda zároveň poradnímu orgánu *šúra*. Existuje také několik specializovaných komisí jako náboženská, vojenská, politická, ale také mediální, jejímž úkolem je správa vlastního mediálního institutu *Al-Andalus*. [15]

Celková síla AQIM bývá odhadována na 600-800 osob, přičemž nutno dodat, že aktivity na severu Alžírsko jsou poměrně lokálně omezeny na území Kablélie. (Steinberg-Werrenfels 2007) S omezením aktivit na severu roste úměrně role jižní zóny, zejména dvou velitelů Abú Zeida a Moktara Belmoktara, což je patrné i na operačních aktivitách v Mali, Mauritánii a Nigeru. Struktura AQIM a operační zóny jsou znázorněny na obr. 3.

2.1.4 Expanze na jih

V souvislosti s nenaplněním výše zmíněné strategie sjednocení severoafrických skupin, tlaku alžírských bezpečnostních složek, a zároveň rozkrytí evropské sítě, je možné současný přesun operačních aktivit směrem na jih chápat jako poměrně logické vyústění.

Kromě **orientace propagandy na radikalizaci a rekrutaci muslimů v Mali, Mauritánii a Nigeru** [16] se tato orientace projevila i útoky proti cílům v této oblasti. Až na výjimky, jako například vražda plukovníka zpravodajské služby Mali nebo incidenty napadení bezpečnostních složek, se AQIM zaměřuje převážně na zahraniční cíle, jako ambasády, zaměstnanci humanitárních organizací, turisté. (Filiu 2009a,b, Marrett 2008)

To může být vysvětleno zejména ve dvou ohledech, a to sice relativní shovívavostí konkrétně vlády v Mali,

Obr. 3: Operační zóny GSPC/AQIM 2004-2007

sekundárně jako snaha o získání lidové podpory neútočením na místní obyvatelstvo. Tato strategie byla uplatněna i na severu Alžírsku. Poměrně progresivně se rozvíjející taktikou útoků proti zahraničním cílům jsou v současné době únosy zahraničních občanů.

Expanze na jih má však poněkud širší význam z hlediska organizace. GSPC resp. AQIM má v regionu poměrně dlouhou tradici, co se týče logistické činnosti, dále vazbami na místní kmeny a lokální vzpoury (povstalectví), kdy AQIM figurovala rovněž jako dodavatel zbraní za účelem destabilizace místních vlád. Sahel je oblastí známou pašováním nigerijského hašiše, ilegální migrací do Evropy, pašováním a obchody se zbraněmi, z nichž většina míří v současné době do Libérie, Ghany, Sierry Leone, a v neposlední řadě také cigaret a jihoamerického kokainu. (Reeve 2009, UNODC 2010)

2.2 Kriminální aktivity GSPC/AQIM

Angažovanost GSPC/AQIM je jednak historicky poměrně dobře dokumentována a poměrně široká co se možných aktivit týče, přičemž současná mediální prezentace AQIM jako teroristické organizace angažované především coby protipól FARC na africkém kontinentě se zdá být však značně přehnaná, ale zároveň i neúplná.

Z hlediska vývoje GSPC je možné tvrdit, že primární motivací pro páchaní kriminálních aktivit byl čistě zájem na udržení vlastních operačních schopností, případně i získání finančních prostředků pro jejich rozvoj. Z tohoto hlediska došlo k vyvinutí poměrně diverzifikovaného systému, kdy základem byla určitá forma taxace místního obyvatelstva na obsazených územích, nejvíce v provincii Kabílie. (Filiu 2009) S pozdějším rozvojem organizace se začaly objevovat i případy vydírání, především podnikatelů, a také jejich únosy za výkupné. Oblíbenou taktikou na obsazených územích byly rovněž mobilní kontrolní stanoviště, které na obchodních trasách vybíraly poplatky za průjezd. (Filiu 2009 b)

Poněkud odlišná situace jak již bylo zmíněno panovala v Evropě, kdy byly místní odnože angažovány v celém spektru kriminálních aktivit za účelem zajištění jednak vlastního chodu, a později pravděpodobně i finančního zabezpečení centrální organizace. Působením v rámci relativně izolovaných diaspor byly rozdíly mezi tradičním severoafrickým organizovaným zločinem a členy GSPC/AQIM poměrně malé, vzhledem k jejich participaci na distribuční síti, padělání dokumentů i bankovních karet, krádežích vozidel a pouliční kriminalitě. (Larsson-Jonsson 2009)

O kriminálních aktivitách AQIM lze obecně tvrdit, že v zásadě kopírují předchozí systém nastavený v dobách GSPC. Na druhé straně omezení aktivit na severu Alžírsku a pravděpodobně slabší příjem z Evropy stimuluje participaci na kriminálních, převážně pašeráckých aktivitách v Sahelu a požadavkům výkupného při únosech.

2.2.1 Taktika únosů

Krach evropské strategie vyvolal jednak pravděpodobný nedostatek financí a zaměření skupiny proti zahraničním cílům na vlastním resp. operačním území. Kromě bombových útoků, provedených i plánovaných, jako například útok proti francouzské ambasádě v Noukachottu v roce 2008, je tento vývoj poměrně demonstrovatelný na taktice únosů. (Jane's 2009)

K prvnímu únosu došlo v roce 2003, kdy GSPC unesla autobus se 32 evropskými turisty v Mauritánii a za jejich propuštění žádala výkupné a propuštění členů vězňenských v Alžírsku a Mali. Vyplacení výkupného potvrzeno nebylo, ale rukojmí propuštěni byli, i bez splnění druhého požadavku. (Cristiani-Fabiani 2010)

Celkově proběhlo od roku 2003 v regionu 47 únosů, z nichž většina byla zaměřena na místní obyvatelstvo, nejvíce příslušníky bezpečnostních složek. Po roce 2007 se však AQIM zaměřil na zahraniční turisty, kdy došlo nejprve k únosu dvou rakouských turistů v Tunisku, posléze dvou kanadských diplomatů, zaměstnanců OSN v Nigeru. Velkou pozornost vzbudil únos britského občana Edvina Dyera provedený Abú Zeidem. Ten se proti ostatním, včetně počátkem roku uneseným čtyřem turistům, vymykal požadavkem na propuštění ve Velké Británii zadržovaného Abú Qatady. Nejen tím se AQIM odchytila od typického modu operandi a po nesplnění požadavku byl v červnu téhož roku Dyer zabit. Poslední případy únosů z přelomu roku 2009, kdy byli uneseni tři španělští humanitární pracovníci, italský pár a francouzský turista pouze potvrzují převažující modus operandi.

Obecně je možné tvrdit, že únosy jsou pro AQIM užitečné z hlediska možného využití k propagandistickým účelům, kdy jsou cíleně unášeni občané vybraných států (Francie, Španělsko, Itálie), vystupňování tlaku na propuštění vlastních vězňených členů, a v neposlední řadě také vznešení požadavků na výkupné. (Cristiani-Fabiani 2010)

Poměrně zajímavý fakt, který dokazují poslední případy únosů, je vzrůstající spolupráce s místními gangy, které obvykle únos provedou a rukojmí jsou následně prodána AQIM. Tento způsob byl popsán již v případě únosu dvou rakouských turistů v Tunisku, kteří byli na konec prostřednictvím několika skupin převezeni až do Mali. Mali, severní provincie Kadek, se stává poměrně vhodným zázemím pro uchovávání rukojmí, a to hlavně díky vysokému stupni korupce a roli místních kmenů, z nichž některé aktivně spolupracují s AQIM. (Himeur 2009)

Vůdčími osobami v oblasti útoků jsou jmenovitě dva velitelé jižní zóny, Moktar Belmoktar a Abú Zeid, kteří jsou obviněni z posledních případů únosů. Belmoktar je poměrně známý svou pašeráckou minulostí a logistickou pozicí v rámci GSPC, přičemž je mnohdy uváděn jako jedna z hlavních osob angažovaných v kriminálních aktivitách GSPC/AQIM.

2.2.2 AQIM a kriminální organizace v Sahelu

Relevance a možnost financování prostřednictvím spolupráce s místními skupinami organizovaného zločinu v Sahelu byla zmiňována již v případě aktivit GSPC. V současnosti rostoucí trend pašování jihoamerického kokainu a z toho plynoucí zisky vytvářejí konkurenční prostředí mezi jednotlivými gangy, což zvyšuje nároky na ochranu stezek. Nutno dodat, že většina pašeráckých tras přes Sahel a obecně místní skupiny jsou univerzální co do pašovaných komodit. (UNODC 2010, Larsson-Jonsson 2008)

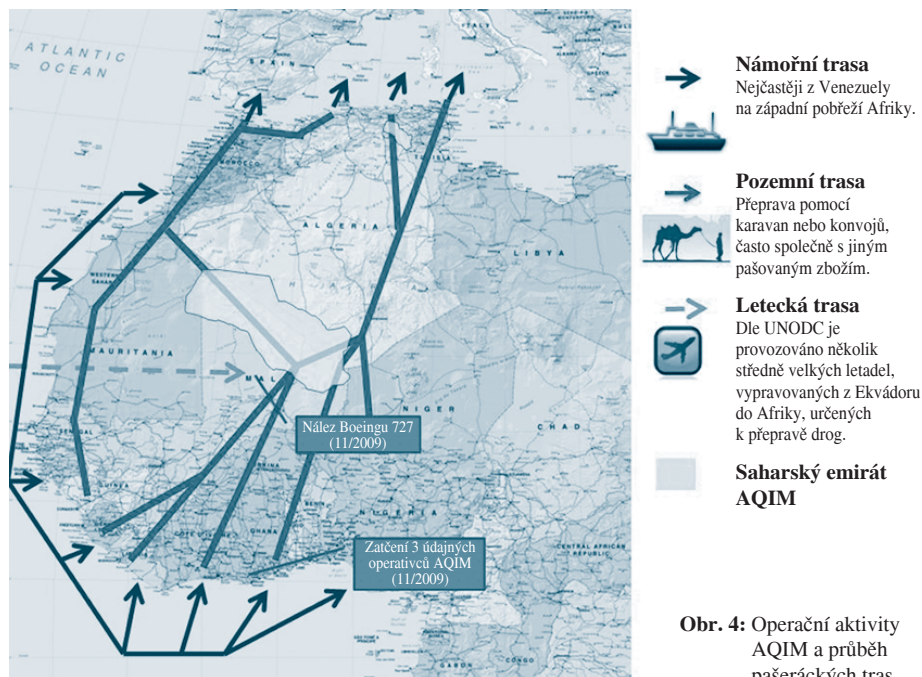
Kromě uvedeného zdanění a poplatků za průjezd jde často také o „fyzickou ochranu“ konvoju jako jeden z hlavních zdrojů příjmů AQIM. Jako typický příklad lze uvést zatčení tří údajných operativců AQIM v Ghaně, když se pokusili podobnou „ochranu“ konvoju nabídnout. Ačkoliv je pravděpodobné, že zatčení nebyli členy AQIM, nýbrž se snažili využít skupiny jako určitou „značku“ pro svůj vlastní prospěch, možnost lokálních doprovodů konvoju je poměrně pravděpodobná. V tomto ohledu bývá často zmiňován *katibat* Moktara Belmoktara, který právě díky své pašerácké minulosti a vazbami na některé kmeny Tuaregů může na těchto aktivitách participovat. Obecně vysoká míra angažovanosti populace na kriminálních aktivitách ovšem znamená určité riziko při rekrutaci nových členů, kdy může dojít k rekrutaci osob více kriminálně než ideologicky motivovaných. (Cristiani-Fabiani 2010)

I přes určitý stupeň personálního propojení obou organizací, jednotlivých *katibatů* AQIM na straně jedné a místních zejména pašeráckých gangů na straně druhé, lze o aktivní účasti celé organizace pochybovat, a to zejména z hlediska poměrně velké operační autonomie, jíž se jednotlivé *katibaty* v závislosti na centru těší. Poměrně přehnaně rovněž působí zprávy o organizování letecké přepravy drog přímo z Kolumbie, kdy se tak nepřímou soudí na základě objeveného vraku letadla v poušti v Mali. [17]

Tato varianta je i při pravděpodobném zapojení Belmoktara a Zeida do ochrany a zčásti i organizování pašování nepravděpodobná. (Himeur 2009) Závažnější a dlouhodobější je problematika profitování z pašování a padělání cigaret. Ty jsou na rozdíl od drog legální, a proto relativně na okraji zájmu bezpečnostních složek, byť zisky z jejich prodeje dosahují poměrně vysokých hodnot. (Wilson 2009) V neposlední řadě je nutné rovněž zmínit regionální kontext pašování, kdy pásmo Sahelu a Saharská oblast jsou spíše tranzitní částí, zatímco západní pobřeží Afriky je využíváno pro překládání kokainu a v minulosti i zázemí pro hledané členy AQIM díky relativně nízké míře kontroly ze strany bezpečnostních složek a vysokému stupni korupce. To se týká zejména Senegalu, Guinea-Bissau, Ghany, také Libérie, Sierra Leone. Průběh pašeráckých tras a operační zónu jižního, saharského emirátu AQIM zachycuje obr. 4.

Závěr: Perspektivy vývoje a implikace pro Evropu

Na základě výše uvedeného textu lze tvrdit, že hybridizace u AQIM nastává oběma výše zmíněnými způsoby, přičemž proces je patrný zejména v souvislosti s regionální expanzí na jih a aktivitami Saharského emirátu. Zároveň s tím je však nutné vnímat organizaci spíše jako uskupení jednotlivých *katibatů* s poměrně velkou operační

autonomií a stále sdružených v rámci určité ideologie, ale nikoliv pod vedením Abdelmaleka Droukdeli, jehož severní zóna je v současnosti pod silným tlakem alžírských bezpečnostních složek.

Rostoucí role jižní zóny je spojena s aktivitami Moktara Belmoktara a Abú Zeida. Ačkoliv u obou je možné zmínit jejich napojení na místní organizace, hlavně s ohledem na taktiku únosů, celkové jednání Zeida svědčí o spíše ideologické motivaci, zatímco u Belmoktara je vzhledem ke spolupráci s pašeráckými skupinami možné uvažovat o rostoucí kriminální, resp. ekonomické orientaci. Ačkoliv je vedení AQIM stále aktivní co se týká propagandy, reálná aktivita i co se týká operačních schopností je stále směřována jižním směrem, a proto lze ve vztahu k Belmoktarovi uvažovat o možném odtržení jeho *katibatu* od AQIM.

V souvislosti s tím lze předpokládat, že současné vedení AQIM bude usilovat o znovu sjednocení a konsolidaci organizace než plánování, přípravu a provedení útoků v Evropě. Tento závěr je možné vytvořit i na základě mediálních prohlášení, kdy je sice nadále vystupováno proti vybraným evropským státům, ale především díky jejich aktivitám v Afghánistánu nebo Iráku anebo – jako v případě Francie nebo Španělska – i díky jejich historické angažovanosti v regionu. Kdysi verbální útoky proti Alžírsku jsou v současnosti doplněny i rétorikou proti vládě v Nigeru a Mauritánii a organizace se snaží stylizovat do pozice „ochránce místních muslimů“, což pravděpodobně sleduje opět snahu o zvýšení rekrutačního potenciálu.

Závěrem lze proto tvrdit, že rostoucí disparita mezi jednotlivými frakcemi AQIM pravděpodobně spěje ke změně organizace, případně odtržení některých (Belmoktarových) *katibatů*. Zároveň s tím je možné vyloučit propojení na organizační úrovni, přičemž současná míra vazeb na organizovaný zločin je zejména na strategické úrovni. V případě Belmoktara lze uvažovat až o stadiu *duálního typu* organizace díky napojení na místní kmény. Především díky těmto interním problémům a převažující orientaci na jižní oblasti je jiná, než-li podpůrná operativa v Evropě v blízké době spíše nepravděpodobná.

Poznámky k textu:

- [1] **GSPC** – Bývalá frakce islámské teroristické organizace GIA (viz). Zkratka vznikla z francouzského názvu „Salafistická skupina pro kázání a boj“ (arabsky *Al-džamá'a as-salaffija li-d-da'awa wa l-qitál*, fr. *Groupe Salafiste pour la Prédication et le Combat*, ang. *Salafist Group for Call and Combat*). Frakce povýšila násilný džihád na samotný cíl své činnosti, podporovala myšlenku tak zvaného globálního džihádu Usámy bin Ládina a Ajmána Zavahirího, http://cs.wikipedia.org/wiki/Isl%C3%A1msk%C3%A1_frona_sp%C3%A1sy.
- [2] **FARC** – *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Columbia*, marxistické Revoluční ozbrojené síly Kolumbie; **ASG** – *Abu Sayyaf Group*, Skupina Abú Sajjáfa – jejím cílem je vytvoření samostatného islámského ostrovního státu Mindanao a boj proti filipínské proamerické vládě. Organizace je napojena na síť al-Ká'idy (AQ – al Qaeda), je financována z loupežných přepadů, námořního a vodního pirátství, únosů lidí, <http://magazin.specialista.info/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2005110101%20target=>.
- [3] **AQIM** – *Al Qai'da in (Lands of) Islamic Maghreb*, „Al-Ká'ida v zemích islámského Maghrebu“, organizace al-Ká'idy v severní Africe (pozn. autora).
- [4] **Los Zetas** je ozbrojená kriminální skupina složená z bývalých příslušníků speciálních jednotek mexické armády. Provádí vraždy, únosy, „narco-military“ akce. *Policista*, měsíčník MV ČR, http://aplikace.mvcr.cz/archiv/2008/2003/casopisy/pol/0505/mexico_info.htm.
- [5] **PMCs** – Private Military Companies, NOVÝ, J, ZAPLETALOVÁ P. Nové jevy v činnosti ozbrojených sil – nárůst zapojení PMC A PSC do ozbrojených misí, *Vojenské rozhledy*, 2007, roč. 19 (51), zvláštní číslo, str. 139-144, ISSN 1210-3292.

- [6] Jedním z rysů *warlordismu* je jeho telurický charakter (telurický, vztahující se k zemi). V některých oblastech, například v Sierra Leone nebo v minulosti i v Čechensku, se místní warlordi snažili exploatovat místní komodity, diamanty, ropu, a ty dále distribuovat a zajišťovat si tak financování.
- [7] **Vigilantismus** – přehnaná ostražitost. Používáno v anglosaské literatuře zejména v souvislosti s činnostmi nejrůznějších „občanských hlídek“. Určité skupiny se snaží suplovat policejní, případně vojenské složky. Vytváří vlastní paramilitární (polovojenské) oddíly nebo se vlastním způsobem snaží bojovat proti kriminalitě, a tím si získávat sympatie veřejnosti. <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/prevence/system/pojmy/1.1.2.htm>.
- [8] Podrobněji k typologii nestátních aktérů, viz Janků-Zelinka 2009.
- [9] **Světlá stezka** – *Sendero Luminoso* – maoistická partyzánská skupina v Peru. V 60. letech, kdy se začala štěpit peruánská komunistická strana, vznikla frakce, jež byla pojmenována podle citátu peruánského socialisty José Carlose Mariáteguiho: „Marxismus-leninismus je *světlou stezkou* budoucnosti.“. wikipedia.infostar.cz/sh/sh/shining_path.htm.
- [10] **FLN** – *Front de Libération National*; **FIS** – *Front Islamique du Salut*. FIS se po svém vzniku snažila vybudovat v Alžírsku islámský stát, jenž by se řídil islámským právem šari‘a. V ekonomice FIS silně kritizovala alžírskou vládu vedenou FLN za model plánovaného hospodářství. Ve školství chtěla FIS pokračovat v arabizaci výukového systému (snaha o vytlačení francouzštiny z lékařských, technických a jiných oborů vysokého školství, http://cs.wikipedia.org/wiki/Isl%C3%A1msk%C3%A1_fronta_sp%C3%A1sy).
- [11] **GIA** – fr. *Groupe Islamique Armé*, ang. *Armed Islamic Group*, ozbrojená islámská teroristická organizace. Chce svrhnout alžírskou vládu a vybudovat islámský stát, násilná taktika přijata v r. 1992, http://wikipedia.infostar.cz/g/gr/groupe_islamique_arme.html.
- [12] Oficiálně byla válka vyhlášena v roce 1996.
- [13] Organizace „Islámský stát Irák“ (*the Islamic State of Iraq*) je považována za iráckou odnož al-Ká‘idy. Je to zastřešující organizace řady menších bojových skupin, jejichž hlavním cílem je boj proti Spojeným státům, ochrana islámu a zřízení sunnitského kalifátu v Iráku, <http://www.mediafax.cz/a.html?item=2916675>.
- [14] **GICM** – *Moroccan Islamic Combatant Group*, Marocká islámská bojová skupina (marocká frakce al-Ká‘idy); **LIFG** – *Libyan Islamic Fighting Group*, Libyjská islámská bojová skupina.
- [15] **Al-Andalus** je historický název pro region kdysi ovládaný muslimy v dnešním Španělsku, <http://cs.wikipedia.org/wiki/Al-Andalus>.
- [16] Například Droukdelovo vystoupení v únoru 2010, kdy vyjádřil podporu muslimům v Nigeru po několika incidentech mezi nimi a místní křesťanskou menšinou ve městě Jos.
- [17] V listopadu 2009 byl objeven v provincii Kadek ohořelý vrak Boeingu 727 bez registračních značek. Podle Alexandra Schmidta, zástupce Úřadu OSN pro drogy a organizovaný zločin, existuje vedle námořní trasy (kdy jsou v Atlantickém oceánu určené lodě pro načerpání pohonných hmot do rychlých člunů) i trasa letecká, na které jsou využívány různé typy letadel. Schmidt přitom nepřimo naznačil, že část této flotily je provozována AQIM. Dále podle něj jsou přistání těchto letadel registrovány v Guinea-Bissau, Ghaně, Mali a Senegal, mnohdy se souhlasem místních bezpečnostních složek (Traub 2010).

Seznam pramenů a použité literatury:

- Al Qaida adding new fronts, sending fewer foreign volunteers to Iraq; Obama team alarmed at Al Qaida revival, sends envoys to Yemen; AQIM expanding network in surrounding countries from Algeria base. *Geo-Strategy Direct*, 4/22/2009.
- Al Qaida recruiting, stockpiling weapons, for new offensive in Algeria. *Geo-Strategy Direct*, 6/10/2009.
- Al Qaidas N. Africa network now poses threat to Western interests. *Geo-Strategy Direct*, 3/4/2009.
- BAYLIS, John-Smith, Steve. *The Globalization of World Politics*. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- BUNKER, Robert J. *Non-State Threats and Future Wars*. New York: Frank Cass, 2003.
- BURKE, J. *Al Qaeda*. New York: Penguin Books, 2007.
- CELISO, A. Al Qaeda in the Maghreb. The “Newest” Front in the War on Terror. *The Mediterranean Quarterly*, 2008, vol. 19, Nr. 1.
- CRISTIANI, D.-Fabiani, R. *AQIM Funds Terrorist Operations with Thriving Sahel-Based Kidnapping Industry*, 2010, http://www.jamestown.org/single/?no_cache=1&tx_ttnews%5Btt_news%5D=35963&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=e46e925f11.

- FILIU, J. P. (2009a). The Local and global Jihad of al-Qa'ida in the Islamic Maghrib. *Middle East Journal*, Spring 2009, vol. 63, Nr. 2.
- FILIU, J. P. (2009b). *Al-Qaeda in Islamic Maghreb. Algerian Challenge or Global Threat?* Carnegie Endowment, 2009.
- GUNARATNA, R. The post-Madrid face of al Qaeda. *Washington Quarterly*, 2004, vol. 27, nr. 3, pp. 91-100.
- HESS, P. Ungoverned areas threaten North Africa. *UPI Security & Terrorism*, 2006. Online text, dostupné z <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=tsh&AN=1HTP506936642&site=ehost-live>.
- HIMEUR, M. Algerian Islamists' financing tactics. *Jane's Islamic Affairs Analyst*, 2009.
- CHALK, P. Countering Nigerian organised crime. *Jane's Intelligence Review*, September 01, 2003.
- JANKŮ, M. Kriminalizace a radikalizace jako dva hlavní trendy vývoje v meziválečném Čečensku. *Vojenské rozhledy*, 2010, roč. 19 (51), č. 1, str. 123-137, ISSN 1210-3292.
- KIRSCHKE, J. The Al-Qaida We Don't Know. AQIM, the North African Franchise. *World Politics Review*, 2008. Online text, dostupné z <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=tsh&AN=35181508&site=ehost-live>.
- LARSSON, N. Ch.-JONSSON, M. Illegal tender-funding Al-Qaeda in the Islamic Maghreb. *Jane's Intelligence Review*, 2008.
- Igeria, China. Al Qaeda Threatens Beijing's Interests. *Stratfor Analysis*, 7/13/2009.
- MAIR, Stefan. The New World of Privatized Violence. *International Politik und Gesellschaft*, Nr. 2/2003, pp. 11-28. Online text, dostupné z http://www.fes.de/ipg/IPG2_2003/ARTMAIR.HTM.
- MAKARENKO, Tamara. *Terrorism and Transnational Crime: The Emerging Nexus*, 2002. Online text, dostupné z. <http://www.ciaonet.org/wps/mat05/>.
- Mali's Tuareg tribesmen unified in fight against AQIM, *Jane's Intelligence Weekly*, 2009.
- MARRETT, J. L. Al Qai'da in Islamic Maghreb: A glocal organisation. *Studies in Conflict & Terrorism*, 2008, 31.541-552.
- Mauritania: A Tactical Look at the Nouakchott Bombing. *Stratfor Analysis*, 8/10/2009.
- REEVE, R. Filling the vacuum-mystery of AQIM in the Southern Sahara. *Jane's Intelligence Review*, 2009.
- RONFELDT, David. *Tribes, Institutions, Markets, Networks: A Framework About Societal Evolution*. Santa Monica: RAND Corporation, 1996, <http://www.rand.org/pubs/papers/2005/P7967.pdf>.
- Sahara Zones kidnappings. *Jane's Terrorism and Security Monitor*, 2009.
- SALEM, Z. Mauritania: A Saharan Frontier State. *The Journal of North African Studies*, Vol. 10, No. 3-4 (September-December 2005) pp.491-506.
- SHELLEY, Louise-Picarelli, John, at al. *Methods not Motives: Implications of the Convergence of International Organized Crime and Terrorism*. U.S. Department of Justice, 2002, online text, dostupné z. <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211207.pdf>.
- Small arms trafficking destabilize Northern Mali (2005). *Jane's Intelligence Review*, September 01, 2005.
- SMITH, A. Al Qaeda in Islamic Maghreb. *Journal of Strategic Studies*, 2008.
- STEINBERG, G.-WERENFELS, I. Between the near and the far enemy-Al Qaeda in Islamic Maghreb. *Mediterranean Politics*, Vol. 12, No. 3, November 2007, 407-413.
- SULLIVAN, John. Terrorism, Crime and Private Armies. In: Bunker, R. (ed.). *Networks, Terrorism and Global Insurgency*. New York: Routledge, 2006, pp. 69-84.
- TRAUB, J. Africa's drug problem. *Foreign Politics*, 5. 4. 2010, online text, dostupné z. <http://www.nytimes.com/2010/04/11/magazine/11Trade-t.html?pagewanted=3&hpw>.
- Tuareg rebels resurge Mali and Niger. *Jane's Terrorism & Security Monitor*, October 10, 2007.
- U.S. intelligence update on Al Qaida threat. 'Robust', still targets U.S.; Nuclear physicist arrested in France for alleged links to Al Qaida; Al Qaida said to forge smuggling channels spanning North Africa. *Geo-Strategy Direct*, 10/21/2009.
- VERDE, T. Allah Commands. *Earth Island Journal*, Winter 2010.
- WILLIAMS, Phil. *Violent Non-state Actors and National and International Security*. Eidgenössische Technische Hochschule Zürich, 2008. Online text, dostupné z. <http://se2.isn.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=ISFPub&fileid=8EEBA9FE-478E-EA2C-AA15-32FC9A59434A&lng=en>.
- WILSON, K. *Terrorism and Tobacco: How cigarettes smuggling finances jihad and insurgency worldwide?* Center for Public Integrity, 2009.
- ZELINKA, P.-JANKŮ, M. Hybridní aktér. nový fenomén na poli nestátních aktérů. *Mezinárodní vztahy*, 2009, vol. 44, č. 4, Praha. IIR, pp. 35-60.